

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО СТВОРЕННЯ ПІДРОЗДІЛУ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МВС УКРАЇНИ ДЛЯ УЧАСТІ У МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ

Розглянуто досвід деяких країн світу щодо залучення до миротворчих операцій правоохоронних формувань з військовим статусом, а також можливий варіант створення у внутрішніх військах МВС України миротворчого підрозділу.

Постановка проблеми. Протягом усього існування людства на землі виникали і виникають збройні конфлікти. Завдяки створенню ООН стало можливим використання потужного інструменту для вирішення міжнародних та міжнаціональних конфліктів – застосування сили у формі міжнародних миротворчих операцій. Кількість збройних конфліктів по всьому світу продовжує зростати, тому світова спільнота має реагувати шляхом проведення складних операцій із забезпечення безпеки з метою досягнення стабільності, політичного, економічного і соціального прогресу в проблемних регіонах.

Досвід участі військових контингентів різних держав у розв'язанні криз та конфліктів свідчить про те, що після закінчення активної фази бойових дій виникають інші проблеми, вирішення яких не притаманне збройним силам.

Мандат ООН надає право вводити в зону конфлікту спочатку військові сили, а на наступних етапах – правоохоронні миротворчі контингенти.

На тлі збільшення кількості складних миротворчих операцій у всьому світі бракує добре навчених та забезпечених підрозділів, які здатні відповідати зростаючим потребам. Таким підрозділам необхідно підтримувати рівень своєї підготовки безпосередньо до їх відправлення для проведення миротворчих операцій.

У багатьох країнах питання стосовно участі правоохоронних формувань з військовим статусом у миротворчих місіях вирішено на законодавчому рівні. Причиною такої політики є підтримання престижу держави на міжнародній арені та боротьба за фінансові ресурси, які надає міжнародна спільнота для проведення миротворчих операцій.

У ході нещодавніх миротворчих операцій сили, створені за зразком жандармерії і карабінерів, продемонстрували свої унікальні можливості. Ці підрозділи можуть заповнити

прогалину, що виникає у сфері безпеки між військовими підрозділами і цивільною поліцією. Унаслідок цього знижується навантаження на військові сили і формуються умови, у яких цивільна поліція може діяти ефективно. Для участі у миротворчих операціях, а також у пов'язаних з їх проведенням заходах потрібні більша кількість подібних підрозділів та їх взаємосумісність.

Внутрішні війська МВС України (ВВ) є правоохоронним формуванням з військовим статусом, подібним за структурою, завданнями, підпорядкованістю до національної жандармерії Французької Республіки та військ карабінерів Італійської Республіки, але як окремі підрозділи у міжнародних миротворчих місіях участі не беруть. Тільки окремі представники ВВ виконують обов'язки на посадах у цивільній поліції ООН.

На сучасному етапі в організаційно-штатній структурі внутрішніх військ МВС України не передбачено підрозділу миротворчого спрямування, але фактично військовослужбовці ВВ беруть участь у міжнародній миротворчій діяльності. Це зумовлено розбіжностями між чинним законодавством та вимогами сьогодення. Вирішення цієї проблеми є актуальним у процесі реформування ВВ.

Мета статті – розглянути миротворчу діяльність деяких країн ближнього та дальнього зарубіжжя в контексті залучення до неї правоохоронних структур з військовим статусом; визначити можливі напрями розширення участі внутрішніх військ у миротворчій діяльності, підготовки військ до завдань такого типу.

Виклад основного матеріалу. В Італійській Республіці питання міжнародної діяльності покладені на 2-гу мобільну бригаду військ карабінерів [1]. Причому це правоохоронне формування з військовим статусом виділяє миротворчі контингенти не тільки під егідою ООН, а й ЄС, НАТО. Такий вибір Італійської Республіки очевидний. Карабінери відповідають

усім вимогам цих організацій: вони є військовою структурою, мають відповідне матеріально-технічне забезпечення, здатні виконувати всі поліцейські функції за спеціальними призначеннями сумісно з іншими багатонаціональними підрозділами. 2-га мобільна бригада карабінерів Італійської Республіки акумулює у собі весь досвід, що накопичується під час місій та перебування підрозділів за кордоном. На базі цієї бригади проходить тренування персонал, який буде направлений за кордон, а також військовослужбовці цього підрозділу проводять тренування за кордоном для іноземних поліцейських сил. На цей час військовослужбовці 2-ї мобільної бригади військ карабінерів Італійської Республіки у складі підрозділів беруть участь у місіях у Грузії, Боснії і Герцеговині, Косові, Гаїті, Конго, Іраку, Афганістані, Йорданії, Лівані, Секторі Газа.

Таким чином, 2-га бригада військ карабінерів Італійської Республіки є правоохоронним формуванням з військовим статусом, яке призначене для виконання миротворчих місій, має центр підготовки особового складу підрозділів до застосування у миротворчих операціях.

У Французькій Республіці миротворчими питаннями займається національна жандармерія [2, 3]. Це збройне правоохоронне формування з військовим статусом. Специфіка національної жандармерії дозволяє функціонувати у таких ситуаціях: мир – криза – війна. Участь національної жандармерії Франції у багатонаціональних миротворчих операціях розглядається як військове завдання. Участь у миротворчих операціях покладена конкретно на мобільну жандармерію. Ескадрон мобільної жандармерії – це типовий підрозділ, здатний входити у зону конфлікту швидко, у відриві від пункту постійної дислокації, з високою автономією тилового забезпечення. На сьогодні більш ніж тисяча жандармів задіяна у проведенні міжнародних операцій, які проходять, в основному, під егідою ООН (Гаїті, Ліван, Кот-д'Івуар), НАТО (Косово, Афганістан), Європейського Союзу (Боснія і Герцеговина), а також у гуманітарних операціях (усунення наслідків цунамі у Таїланді).

У Російській Федерації проблеми, пов'язані з підтриманням національної безпеки та збереженням цілісності держави, суттєво вплинули на застосування ВВ. Наразі внутрішні війська Російської Федерації

складаються на 60 % з військових частин оперативного призначення, 80 % усієї техніки та озброєння є новими. Війська вивільняються від виконання завдань з охорони об'єктів, які втратили державну значущість, ведуть активну боротьбу з тероризмом і незаконними збройними формуваннями [4, 5]. Наявність проблем у національній безпеці всередині країни, стратегічні міркування обумовлюють стриманість російського керівництва від направлення контингенту в миротворчу місію. Однак, згідно із наказом Міністра внутрішніх справ Російської Федерації № 914, для цього створена і відповідна база [6]. Центр підготовки працівників органів внутрішніх справ і військовослужбовців внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ Російської Федерації для участі у миротворчих місіях Всеросійського інституту підвищення кваліфікації, що знаходиться неподалік від Москви, уже протягом кількох років готує миротворчий персонал для виконання завдань у різних куточках планети. У програмі тренінгів: поглиблення знань з англійської мови (для місії у Конго – ще й французької) з урахуванням миротворчих особливостей, вивчення традицій, культури країн, до яких направляють офіцерів, удосконалення навичок володіння повнопривідним автомобілем, вивчення психології поведінки у миротворчій місії. Центр проводить семінари та зустрічі, на яких майбутні миротворці можуть поспілкуватися з представниками ООН. Центром уже підготовлено для участі у миротворчих місіях понад 1 500 працівників внутрішніх справ Росії і більш ніж 150 іноземних слухачів з 18 країн світу [7]. Центр також навчає африканських спеціалістів – кандидатів у миротворці.

Стає зрозумілим, що у разі необхідності та відповідних політичних поглядів РФ здатна направити миротворчий контингент внутрішніх військ для виконання правоохоронних функцій.

У Республіці Білорусь питання про можливість участі білоруських сил у миротворчих операціях виникло ще у 2002 р. Було прийнято пакет документів, що регламентують участь білоруських громадян у миротворчих операціях, зокрема, закони про затвердження воєнної доктрини Республіки Білорусь, про оборону (нова редакція), про збройні сили Республіки Білорусь (нова редакція). У 2003 р. правова база була доповнена законом Республіки Білорусь про

порядок направлення військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ, органів фінансових розслідувань Комітету державного контролю Республіки Білорусь, органів і підрозділів з надзвичайних ситуацій, прокурорських працівників, а також цивільного персоналу за межі Республіки Білорусь для участі у діяльності щодо підтримання міжнародного миру і безпеки [8]. Для розвитку цих положень було прийнято постанову Кабінету міністрів Республіки Білорусь про створення системи підготовки військовослужбовців і миротворчих підрозділів. Вона включає в себе три етапи:

перший – теоретична підготовка у ході навчання на курсах з вивчення основ миротворчої діяльності;

другий – практична підготовка військовослужбовців, що пройшли підготовку на курсах, а також злагодження сформованих підрозділів і взводів;

третій – підготовка у складі сформованого підрозділу перед направленням до району виконання завдання.

Наразі Республіка Білорусь готується до направлення першого військового контингенту для участі у миротворчій операції у Лівані.

Отже, правова база для участі у миротворчих операціях військовослужбовців та працівників Міністерства внутрішніх справ у Республіці Білорусь створена, готовий до відправлення перший миротворчий контингент військових сил Міністерства оборони.

Стосовно внутрішніх військ Республіки Білорусь також необхідно зазначити, що на них покладається нове завдання, яке не має аналогу в інших правоохоронних структурах з військовим статусом на теренах СНД, – це завдання із знешкодження і знищення авіаційних боєприпасів, які не розірвалися, інших боєприпасів, що не розірвалися у населених пунктах, проведення робіт з перевірки повідомлень про установку вибухових пристроїв, їх виявлення, знищення на всій території країни [9].

Таким чином, потенціал внутрішніх військ Республіки Білорусь як функціонера миротворчих операцій дуже великий.

Як бачимо, проведення миротворчих операцій має неабияку підтримку з боку багатьох країн. Це може бути у вигляді направлення миротворчих поліцейських контингентів (Франція, Італія, Румунія, Польща, Бангладеш, Пакистан). Причому

деколи це може здійснюватися навіть за кошти самих країн для підтримання їх іміджу. Як приклад – місія з підтримання правопорядку в Косові (EULEX), що проводиться під егідою ЄС. Інший шлях – створення умов для підготовки миротворців з різних країн світу (миротворчі центри у Росії, Італії).

Внутрішні війська МВС України є силовою структурою, яка могла б виділити контингент, що повністю відповідатиме вимогам міжнародних організацій. Адже виконання службово-бойових завдань – це компетенція внутрішніх військ. Дії у бойових порядках із спеціальною тактикою не є специфікою міліцейських підрозділів, навіть спеціальних. Причому під час виконання бойових завдань може використовуватися бойова техніка, яка є у внутрішніх військах. За словами О. В. Заросила, наприклад, у процесі комплектації миротворчого підрозділу до Косова виникла низка проблем щодо комплектування професійними механіками, ремонтниками різної техніки, лікарями, електриками-дизелістами, тому їх залучали з ВВ [10, с. 73].

Завдання, які виконують спеціальні поліцейські підрозділи та окремі поліцейські підрозділи у різних миротворчих місіях, подібні до завдань внутрішніх військ, наприклад:

– забезпечення порядку (сприяння нормальному проведенню ненасильницьких акцій);

– підтримання порядку (спеціальна операція з підтримання порядку проти агресивно налаштованого натопу);

– несення служби на блокпості;

– відновлення порядку (відновлення порядку у разі бунту чи повстання);

– бойові дії (силові дії, під час яких можливе знищення противника).

На сьогодні місії ООН в Африці дають уявлення про миротворчі місії майбутнього. Тактика дій у природних умовах Африки, де погані дороги та великі за площею території, не дозволяє ефективно використовувати автомобільну техніку так, як це було у місії ООН у Косові (UNMIK). Необхідними є використання гелікоптерів та відповідна підготовка особового складу для цього. Природні умови також можуть виявлятися небезпечними для здоров'я військовослужбовців, якщо вони не будуть підготовлені та адаптовані планомірно і заздалегідь. При цьому африканські хвороби є

однаково загрозовими для всіх військовослужбовців незалежно від їх посади і військового звання.

Гострим стає питання стосовно знання особовим складом іноземної мови, зокрема англійської. На сьогодні у ВВ існують програми з вивчення іноземних мов. В Академії внутрішніх військ МВС України готують перекладачів, проводять збори за різними тематиками для різних категорій військовослужбовців. На нашу думку, кількість особового складу, що володіє іноземною мовою, недостатня. Багато випускників іноземну мову “втрачають”. Звісно, як виняток є деякі військовослужбовці, які працюють над собою і знають кілька іноземних мов, але ця робота не є масовою і системною. Свого часу відомий князь Володимир Мономах у “Повчаннях дітям” звертав увагу на важливість вивчення іноземних мов.

У рамках співробітництва силові правоохоронні відомства з інших країн, зокрема Франції та Італії, готові надати допомогу в підготовці підрозділів, яким доведеться брати участь у миротворчих операціях.

У роботі [11] автор запропонував низку змін до законодавства та керівних документів щодо порядку комплектування та підготовки особового складу ВВ до участі у миротворчих місіях. Дійсно, внутрішнім військам потрібен центр підготовки до миротворчих операцій з повним циклом навчання. Як варіант центр може бути створений на базі Академії внутрішніх військ, де є можливість підготовки особового складу миротворчого підрозділу викладачами-спеціалістами високого класу у спеціально обладнаних лінгафонних класах, навчальному центрі.

Також у [12] розглянуто формування миротворчого підрозділу шляхом комплектування військовослужбовцями з підрозділів спеціального призначення та патрульних підрозділів ВВ. Так, військам з урахуванням умов сьогодення потрібен миротворчий підрозділ з якісно новими типами комплектування та рівнем підготовки особового складу. Миротворчий підрозділ має бути своєрідною моделлю майбутніх професійних внутрішніх військ, яка дає змогу випробувати новітні концепції та технології комплектування, підготовки та застосування військ відповідно до сучасних вимог. Тому

комплектування миротворчого підрозділу має здійснюватись на постійній основі. У цьому сенсі дискусійним є питання про доцільність комплектування миротворчого підрозділу тільки військовослужбовцями внутрішніх військ. Потрібні також спеціалісти з МВС, МО, МНС та інших міністерств і відомств (сапери, спеціалісти РХБ, зв'язківці тощо).

Концепцією розвитку внутрішніх військ на період до 2015 року передбачається комплектування військ військовослужбовцями за контрактом. У науково-дослідній роботі “Чисельність” (2010 р.) [12], яка виконана у науково-дослідному центрі Академії внутрішніх військ, розраховано, що для виконання визначеного обсягу завдань загальна штатна чисельність внутрішніх військ повинна складати 29 837 осіб при 100 % комплектуванні відповідних посад військовослужбовцями за контрактом. Згідно із Законом України [13] гранична чисельність внутрішніх військ становить 33 300 осіб, тобто 3 463 військовослужбовців за контрактом вивільняються для виконання інших завдань, що дає можливість створити миротворчий підрозділ.

Висновки

Для уточнення участі внутрішніх військ МВС України у миротворчій діяльності необхідно законодавчо визначити порядок застосування військ у миротворчих операціях.

Розв'язання цієї проблеми дає змогу вирішити такі завдання:

- підвищення ролі і місця внутрішніх військ, а також МВС у цілому у поліпшенні міжнародного іміджу України;

- участь контингенту ВВ у міжнародних миротворчих операціях, що дає широкі можливості апробації моделі професійних внутрішніх військ;

- ознайомлення та подальше впровадження досвіду інших держав у процес розбудови внутрішніх військ;

- розвиток взаєморозуміння та взаємовигідних відносин з іншими країнами на двосторонній та багатосторонній основах.

Розгляд питання щодо створення миротворчого підрозділу на постійній основі у ВВ, а також центру підготовки до участі у миротворчих операцій є предметом подальших перспективних наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Звіт про службове відрядження заступника начальника Головного управління – командувача внутрішніх військ МВС України генерал-лейтенанта Конопляника С. В., заступника начальника Кримського територіального командування ВВ МВС України полковника Шивікова В. М., начальника науково-дослідної лабораторії будівництва внутрішніх військ науково-дослідного центру Академії внутрішніх військ МВС України підполковника Черкашина О. Д.

2. Правоохоронні структури з військовим статусом держав світу : підруч. / [Б. І. Пилипів, В. М. Кухар, О. В. Астахов, І. А. Свищ]. – К. : ГУ ВВ МВС України, 2004. – 266 с.

3. Основные функции, задачи и принципы служебной деятельности национальной жандармерии Франции по обеспечению общественной безопасности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.yurclub.ru/docs/pravo/0503/18.html.

4. МВД России. Внутренние войска [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.vvmvd.ru.

5. Пресс-конференция главнокомандующего внутренними войсками МВД России генерала армии Николая Рогожкина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.mvd.ru.

6. Об организации участия сотрудников органов внутренних дел и военнослужащих внутренних войск МВД России в миротворческих миссиях : приказ Министра внутренних дел РФ от 30 августа 2000 г. № 914 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bestpravo.ru/fed2000/data03/tex15246.htm>

7. Федерации для участия в миротворческих миссиях Всероссийского института повышения квалификации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.vipkmvd.ru.

8. Белорусские миротворцы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://nmnby.eu/news/express/2738.html>

9. Интервью командующего ВВ Белоруссии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.redstar.ru.

10. Заросило В. О. Спеціальний підрозділ МВС України у Косово – один із шляхів службово-бойового застосування сил охорони правопорядку / В. О. Заросило // Проблемні питання службово-бойового застосування сил охорони правопорядку на сучасному етапі : зб. тез доп. наук.-практ. конф., 4–5 берез., м. Харків. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. – С. 72–73.

11. Башкатов Є. Г. Розроблення пропозицій щодо тактики дій поліцейських миротворчих підрозділів під час виконання міжнародних миротворчих завдань : магістерська робота / Акад. ВВ МВС України. – Х., 2009. – 106 с.

12. Визначення оптимальної штатної чисельності внутрішніх військ МВС України з урахуванням останніх змін у військовому законодавстві України : звіт про НДР (шифр – “Чисельність”) / Акад. ВВ МВС України; кер. В. М. Бацамут; Інв. № 178. – Х., 2010. – 37 с.

13. Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України : закон України від 10 січ. 2002 р. № 2925-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 16.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2011 р.